مطالعه کیفی انواع قمار و پیامدهای آن

معصومه معارف‌وند: دکترا مددکاری اجتماعی، مرکز تحقیقات سوءمصرف و وابستگی به مواد، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، گروه آموزشی مددکاری اجتماعی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران، ایران.

مارال مردانه جبه‌دار*: گروه آموزشی علوم اعصاب و مطالعات اعتیاد، دانشکده فناوری‌های نوین پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران. mardaneh.m@gmail.com

زهره زمانی: گروه آموزشی مددکاری اجتماعی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران، ایران.

زهره مرشدی: گروه آموزشی مددکاری اجتماعی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران، ایران.

چکیده

مقدمه: قمار تلاشی آگاهانه و عمدی برای شرط‌بندی روی پول یا چیزی ارزشمند در کاری با نتیجه نامشخص با هدف اولیه به‌دست آوردن مزیت یا سود است. این مطالعه برای توصیف انواع قمار در ایران انجام شد.

روش: با استفاده از روش تحلیل محتوا و با در نظر گرفتن اصل اشباع اطلاعات، قماربازان انتخاب شدند و مورد مصاحبه قرار گرفتند. داده‌ها با کدگذاری باز، محوری و انتخابی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج: قمار قانونی (شامل شرط‌بندی روی مسابقات اسب‌دوانی، شنا و تیراندازی) و قمار غیرقانونی (شامل شرط‌بندی روی مسابقات و یا جنگ حیوانات، شرط‌بندی در بازی با ورق، شرط‌بندی روی ورزش‌ها، شرط‌بندی در بازی‌هایی که در آن‌ها تاس و یا کارت به‌کار می‌رود، قاپ بازی و شرط‌بندی سر پلاک ماشین) دو نوع اصلی قمار در ایران هستند. "قمار غیرقانونی و زیرزمینی و چالش‌های تأمین امنیت آن" و "عوارض قمار در ایران" دو تم اصلی بودند که در این مطالعه به‌دست آمدند.

بحث و نتیجه‌گیری: اگرچه شرط‌بندی روی سه ورزش در این ایران قانونی است، شکل‌های مختلفی از قمار غیرقانونی در ایران رایج است.

واژگان کلیدی

قماربازی

شرط‌بندی

ایران

* نویسنده مسئول

نوع مطالعه: پژوهشی
تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۷/۲۸
تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۱۰/۰۱

نحوه استناد به مقاله: معصومه معارف وند، مارال مردانه جبه دار، زهره زمانی و زهره مرشدی. قمار در ایران. فصلنامه مددکاری اجتماعی، ۱۳۹۵؛ ۵ (۳): ۵۰-۴۱

[Downloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-01]

Different Forms of Gambling and its Impacts; a Qualitative Research

Masoomeh Maarefvand: Substance abuse and dependence research center, University of social welfare and rehabilitation sciences, Tehran, Iran. Department of social work, University of social welfare and rehabilitation sciences, Tehran, Iran.

Maral Mardaneh Jobehdar*: Department of Neuroscience, School of advance medical technologies, Tehran University of mdical sciences, Tehran, Iran. mardaneh.m@gmail.com

Zohreh Zamani: Department of social work, University of social welfare and rehabilitation sciences, Tehran, Iran.

Zohreh Morshedi: Department of social work, University of social welfare and rehabilitation sciences, Tehran, Iran.

Abstract

Introduction: Gambling is a conscious and deliberate effort of betting money or something of value on an uncertain outcome with the primary intent of gaining advantage or benefit. This study was conducted to describe the categories gambling in an Iranian context.

Methods: Using content analysis and saturation principles, gamblers were recruited and interviewed. Data were analyzed using constant comparison in open, axial, and selective coding stages.

Results: Legal gambling (including betting on horse riding, swimming and shooting) and illegal gambling (including betting on animal racing or fighting, betting on games with cards, betting on sports, betting on games with diceor card, Ghap, and betting on car numbers) are two main categories of gambling in Iranian context. "Illegal and underground gambling in Iran and its Security challenges", and "consequences of gambling in Iran" were two identified themes in this study.

Conclusions: Although betting on three sports are legal in Iran, various forms of illegal gambling are common.

Keywords

Gambling

Betting

Iran

*Corresponding Author

Study Type: Original
Received: 19 Oct 2016
Accepted: 21 Dec 2016

Please cite this article as follows: Maarefvand M, Mardaneh Jobehdar M, Zamani Z and Morshedi Z. Different forms of gambling and its impacts a qualitative research. Quarterly journal of social work. 2016; 5 (3); 41-50

[Downloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-01]

مقدمه

قمار به هر نوع شرط‌بندی بر سر پول، یا هر چیزی که دارای ارزش اقتصادی است و میان دو یا چند نفر با هدف برنده شدن در یک بازی صورت می‌گیرد، گفته می‌شود. هر زمانی که این شرط‌بندی به‌طور افراطی انجام شود، به‌صورتی که بر اکثر و یا تمام جوانب زندگی فرد از قبیل سلامت جسمی و روانی، عملکرد شغلی یا تحصیلی، امور مالی و یا روابط بین فردی اثر منفی داشته باشد، از اصطلاح قمار مشکل‌ساز استفاده می‌شود. البته این اصطلاح معادل‌های دیگری مانند اعتیاد به قمار ، اختلال قمار بازی و قمار اجبارگونه نیز دارد. (۱)

در برخی کشورها همانند امریکا قمار قانونی است و در برخی کشورها مانند مالزی مناطق و یا شهری وجود دارد که دسترسی به آن‌ها آزاد و قمار قانونی است. همچنین در تعدادی از کشورها ماند کشورهای شمال آفریقا، خاورمیانه، ایران تا غرب هند (به غیر از لاتاری) غیر قانونی است. در برخی دیگر از کشورها مانند ایران، عراق و افغانستان، با وجود غیر قانونی و حرام بودن قمار، بر اساس دین اسلام شرط‌بندی روی مسابقات اسب سواری، شنا و تیراندازی مجاز است. (۲) در کشورهایی که قمار غیرقانونی است معمولاً قمار به‌صورت زیرزمینی انجام می‌گیرد. به‌عنوان مثال در ایران قمار (مثل قاپ، تاس و شرط‌بندی بر حیوانات) به‌عنوان بخشی از سنت‌های محلی در میان برخی از اقشار جامعه همچنان وجود دارد.

پژوهش‌های متعددی در مورد قمار و آسیب‌های مرتبط با آن در کشورهایی که قمار در آن‌ها قانونی است، انجام شده است. این پژوهش‌ها نشان می‌دهند زنان دارای اختلالات مرتبط با قمار یک سوم کل افراد دارای اختلالات مرتبط با قمار را تشکیل می‌دهند (۳) و بازی‌های غیر استراتژیک و کاملاً مبتنی بر شانس را که نقش غیر فعالی در آن‌ها دارند را به بازی‌های استراتژیک ترجیح می‌دهند، در حالی که مردان بازی‌های استراتژیک را که نیاز به مهارت فردی دارند مثل بازی با کارت که باید نقش فعالانه‌ای در آن داشته باشند، ترجیح می‌دهند. (۴ و۵)

همچنین پژوهش‌های دیگری به بررسی ارتباط انواع قمار با اختلال مرتبط با آن و همچنین قمار مشکل‌ساز پرداخته‌اند و فرض بر این بوده که برخی از انواع قمارها احتمال اعتیاد به قمار را افزایش می‌دهند. در این پژوهش‌ها بین انجام قمار در کازینوها (قمارخانه) و بخت‌آزمایی‌ها در مردان، و انجام بازی با ماشین‌های قمار و بینگو و بخت‌آزمایی در زنان،(۶) همچنین مشارکت فعالانه (۷و۸) در قمار مثل بازی‌های استراتژیک در مردان و بازی‌های مبتنی بر شانس در زنان (۷ و۹) و میزان مبلغ شرط‌بندی در قمار با افزایش میزان اختلالات مرتبط با قمار و یا قمار مشکل‌ساز ارتباط معناداری وجود داشت. در مطالعه مروری که در سال ۲۰۰۴ انجام شده، هیچ رابطه معنا داری بین نقش فرهنگ در قمار و قمار مشکل‌ساز وجود نداشته است.(۱۰)

قمار مشکل‌ساز می‌تواند بر زندگی فرد و اعضای مهم زندگی مثل اعضای خانواده و همچنین دوستان نزدیک او تاثیرگذار باشد. (۱۱) در عین حال علاوه بر اینکه همبودی قمار مشکل‌ساز با اختلالات جسمانی تأیید شده است، (۱۲-۱۴) در بسیاری موارد به‌عنوان اختلال همراه با مصرف مواد نیز معرفی می‌شود. (۱۵و۱۶)

از جمله مهمترین عوارض قمار مشکل‌ساز می‌توان به مشکلات مالی، (۱۷و۱۸) مسائل قانونی، (۱۹و۲۰) مشکل در محل کار، (۱۸و۲۱) مشکلات بین فردی، (۱۷، ۱۸و۲۰) خشونت، (۱۷و۲۲) ایجاد استرس در فرزندان، (۲۲و۲۳) مشکلات روان‌شناختی (۱۱و۱۸) و مشکلات جسمی (۱۷و۲۴) اشاره کرد.

اگرچه تأثیر قمار مشکل‌ساز بر جنبه‌های مختلف زندگی فرد قمارباز در پژوهش‌های متعددی در خارج از ایران مورد تأکید قرار گرفته است، اما مطالعه‌ای که به‌بررسی قمار در ایران پرداخته باشد، یافت نشد. اطلاعات در مورد قمار در ایران بسیار محدود است. همبودی قمارمشکل‌ساز با برخی اختلالات مانند اختلال مصرف مواد، بررسی قمار مشکل‌ساز در ایران را اجتناب ناپذیر می‌کند. این مطالعه کیفی با هدف بررسی انواع قمار در ایران انجام گرفت.

روش

این مطالعه از نوع کیفی و به روش بررسی تحلیل محتوا انجام شد. نمونه‌گیری از خرداد تا تیر ۱۳۹۵ به‌روش گلوله برفی از میان افرادی انجام شد که در استان تهران اقامت داشتند و در طول یک‌سال گذشته قمار کرده بودند. داده‌ها با

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-01]

اســتفاده از مصاحبه عمیق جمع‌آوری شد. مصاحبه‌ها تا زمان دستیابی به اشــباع اطلاعاتی ادامه یافــت. مدت مصاحبه‌ها بین شــصت تا نود دقیقه متغیر بود. مصاحبه‌ها با ســئوالات کلی در مــورد قمار در ایران آغاز می‌شد و به‌تدریج سئوالات اختصاصی‌تری در مورد روش انجام قمار (با تأکید بر روشــی که فرد مصاحبه شــونده تجربــه انجام آن را داشت) منتهی می‌گردید. مصاحبه‌ها پیاده و متن آن‌ها پس از مرورهای مکرر توسط تیم پژوهش کدگذاری شدند. به‌منظور استحکام پژوهش سعی شد تا مشارکت‌کنندگان با حداکثر تنوع تجربیات انتخاب شــوند، نمونه‌گیری تا زمان دستیابی به اشباع اطلاعاتی ادامه یافت. اعتبار داخلی تحلیل محتوی از طریق روایی صوری ارزیابی شــد. به این منظــور از پانل خبرگان برای ارزیابی کدگذاری و نیز بازبینی و تأیید توسط مشارکت‌کننده استفاده شد.

یافته‌ها

جدول (۱) ویژگی‌های جمعیت شناختی شرکت‌کنندگان در مطالعه

متغیر		فراوانی	درصد فراوانی	میانگین
سن	۲۵-۳۵	۵	۴/۳۸	۴۲/۰۷
	۴۵-۳۶	۲	۱۵/۳۸	
	۵۵-۴۶	۵	۳۸/۴	
	۶۵-۵۶	۱	۷/۶۹	
سابقه قمار (سال)	≥۱۰	۴	۳۰/۷	۲۱/۷۶
	۱۱-۳۰	۷	۵۳/۸	
	۳۱-۵۰	۲	۱۵/۳۸	
تحصیلات	زیر دیپلم	۴	۳۰/۷	-
	دیپلم	۵	۳۸/۴	
	لیسانس و بالاتر	۳	۲۳/۰۷	
نوع قمار	شرط بندی سر پول یا چیز ارزشمند دیگر در بازی با ورق (مانند پوکر، ۲۱ و ...)	۷	۵۳/۸	-
	شرط بندی سر پول یا چیز ارزشمند دیگر روی اسب، خروس، کبوتر، سگ و یا سایر حیوانات	۵	۳۸/۴	
	شرط بندی سر پول یا چیز ارزشمند دیگر روی تیم های ورزشی یا بازیکنان تیم های ورزشی	۱	۷/۶۹	
	شرط بندی سر پول یا چیز ارزشمند دیگر در انواع بازی هایی که در آن‌ها تاس بکار می رود (مانند تخته نَرد، کراپزو ...)	۸	۶۱/۵۳	
	شرط بندی سر پول یا چیز ارزشمند دیگر در قاپ بازی	۵	۳۸/۴	
	شرط بندی سر پلاک ماشین	۴	۳۰/۷	

شــرکت‌کنندگان در این مطالعه سابقه انواع قمار را گزارش کردند. بیشــترین نــوع قماری که در میــان آن‌ها رواج داشــت، انــواع بازی‌هایی که در آن‌هــا تاس بکار مــی‌رود (ماننــد تخته نَرد، کراپزو...) بود. به‌طور متوســط شــرکت‌کنندگان ۷/۲۱ سال ســابقه قمار را گزارش نمودند. بیشتر آن‌هــا تحصیلات دیپلم و پایین‌تر داشــتند و بین سنین ۲۵-۶۵ سال قرار گرفته بودند.

"قمار غیرقانونی و زیرزمینی در ایران و چالش تأمین امنیــت آن" و "عوارض قمــار در ایران" دو تم اصلی به‌دســت آمده در این مطالعه بودند. انواع قمار در ایران، نقش‌های مشــارکت‌کنندگان در فرایند قمار، تضمین ادای تعهد بازنده در قمار و عوارض قمــار، قمار غیرقانونی و زیرزمینی در ایران و چالــش تأمین امنیت آن: بخش مهمی از قماری کــه در ایران انجام می‌شــود، غیرقانونی اســت. در ادامه انــواع قمارهای رایــج در ایران آورده شــده‌اند و توضیح مختصری در مورد هر یک از انواع آن‌ها ذکر شــده است. علاوه بر این سازوکارهایی که به‌خصوص در قمار زیرزمینی به‌کار گرفته می‌شود در قالب آنچه در شرط‌بندی مبادله می‌شــود، نقش‌های مشــارکت‌کنندگان در فرایند قمار و تضمین ادای تعهد بازنده در قمار مورد بحث قرار گرفته است.

انوع قمار در ایران: شــرکت‌کنندگان در پژوهش به شــش دسته اصلی شرط‌بندی در ایران اشاره کردند. تأکید نمودند انواع مورد نظر آن‌ها هم اکنون در ایران توسط قماربازان اجرا می‌شوند. دسته‌بندی انواع قمار در ایران به ترتیب زیر است.

شرط‌بندی سر پول یا چیز ارزشمند دیگر در بازی با ورق (کارت): انواع این بازی‌ها شامل پوکر، ۲۱، چهار برگ، ریم، شــمن دفر و هشــت و نه می‌شوند. در این نوع بازی‌ها در هر دور شــرط‌بندی حداقل دو نفر مثل چهار برگ و حداکثر پانزده نفر مانند هشت و نه مشارکت دارند. ابزار اصلی بازی ۵۲ عدد کارت است که در چهار گروه مختلف به نام‌های دل، پیک، گیشــنیز و خشــت قرار می‌گیرند و روی آن‌ها اعداد و تصاویری درج شده است. هر یک از کارت‌ها در هر یک از بازی‌های اشاره شده ارزش متفاوتی دارند.

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-01]

شرط‌بندی سر پول یا چیز ارزشمند دیگری روی حیوانات: حیواناتی که در ایران روی آن‌ها شرط‌بندی می‌شود معمولاً شامل اسب، خروس، کبوتر و سگ می‌شوند. در این نوع قمار در هر دور شرط‌بندی معمولاً دو نفر مشارکت دارند و مسابقه یا مبارزه میان حیوانات را ترتیب می‌دهند. تعداد حیواناتی که در هر دور بازی مبارزه می‌کنند، دو حیوان (مانند مبارزه سگ و خروس) و در مسابقات، دو حیوان یا بیشتر (مانند کبوتر و اسب) است. از این میان تنها شرط‌بندی روی اسب به‌صورت قانونی و مشروع در ایران انجام می‌شود.

شرط‌بندی سر پول یا چیز ارزشمند دیگر در انواع بازی‌هایی که در آن‌ها تاس به‌کار می‌رود: این بازی‌ها شامل تخته نَرد، کراپزو، تاس بازی، منچ و مار و پله می‌شوند. ابزار اصلی در این نوع قمار تاس است. تاس جسم مکعب شکلی است که معمولاً از پلاستیک، چوب، سنگ یا سنگ قیمتی ساخته می‌شود و در هر پهلوی آن یکی از شماره‌های یک تا شش به‌صورت خال‌هایی فرورفته حک شده است. در این نوع شرط‌بندی دو نفر یا بیشتر شرکت می‌کنند.

شرط‌بندی سر پول یا چیز ارزشمند دیگر در قاپ بازی: در این نوع قمار قاب یا قاپ (استخوان مچ پای گوسفند) به‌عنوان ابزار اصلی استفاده می‌شود. قاپ شش سطح دارد: دو سطح بزرگ، دو سطح کوچک و دو سطح محدب که در بازی هر یک از آن‌ها ارزش مشخصی دارند. این بازی با حداقل دو نفر و بیشتر انجام می‌گیرد.

شرط‌بندی سر پول یا چیز ارزشمند دیگر روی تیم‌های ورزشی یا بازیکنان تیم‌های ورزشی: هر نوع مسابقه ورزشی می‌تواند دستمایه این نوع قمار قرار گیرد. مهمترین ورزش‌هایی که در حاشیه آن‌ها شرط‌بندی انجام می‌شوند فوتبال و والیبال هستند. علاوه بر شرط‌بندی روی برد و باخت تیم‌ها، احتمال دارد شرط‌بندی روی تعداد گل‌های زده شده یا امتیازات، تعداد خطاها و یا حتی پیش‌بینی رفتار بازیکنان صورت گیرد. در این نوع قمار تعداد شرکت‌کنندگان دو نفر و بیشتر (نامحدود) است.

برخی از قماربازان شرط‌بندی روی تیم‌های ورزشی را به‌صورت آنلاین انجام می‌دهند. شنا و تیراندازی دو مسابقه ورزشی هستند که شرط‌بندی روی آن‌ها به‌صورت قانونی و مشروع در ایران امکان پذیر است.

شرط‌بندی سر پلاک ماشین: شرکت‌کنندگان در این نوع قمار با ایستادن در کنار خیابان روی زوج یا فرد بودن پلاک اولین اتومبیلی که از جلوی آن‌ها رد خواهد شد، شرط‌بندی می‌کنند. معمولاً شرط‌بندی روی پلاک تاکسی یا اتوبوس انجام می‌شود. در این نوع قمار تعداد شرکت‌کنندگان دو نفر و بیشتر (نامحدود) است.

قمار باز، **۵۳** ساله، تحصیلات زیر دیپلم: "اینجا (کنار خیابان) وایسادن، ده نفر وایسادن ... چون شخصی زیاده و گم و گور می‌کنن، تاکسی و واحد کم می‌یاد، مشخص می‌شه. می‌گه از سمت راست تاکسی **۵۰** هزار اولم، از سمت راست هفت بیاد اولم، شما اگر هشت بیاری بردی و اگه شیش بیاری باختی ... رو آخرین شماره پلاک ماشین می‌بستیم **۵۰** هزار تومان. مثلا اگر مال من شیش شد مال شما ۵ شد من بردم، نیروی انتظامی هم شک نمی‌کرد ... رو (شماره پلاک) تاکسی (شرط) می‌بندن یا (اتوبوس شرکت) واحد، شخصی نمی‌بندن."

آنچه در شرط‌بندی مبادله می‌شود: شرط‌بندی معمولاً روی پول انجام می‌گیرد اما احتمال دارد که طرفین بر مبادله کالای ارزشمند یا رفتار مشخص شرط‌بندی کنند. شرکت‌کنندگان در پژوهش معتقد بودند که بعد از پول مهمترین چیزهایی که میان طرفین مبادله می‌شوند، شامل خانه، کارخانه، ماشین، موتور، طلا، گوشی موبایل، الکل و مواد اعتیادآور هستند. در مواردی نیز شرط‌بندی روی یک وعده غذا، سفر، سیگار و... نیز گزارش شده است. احتمال دارد طرفین روی انجام یک رفتار خاص شرط‌بندی کنند. به‌عنوان مثال می‌توان به سوار موتور بدون ترمز شدن، همجنس بازی یا بهره برداری از شریک جنسی بازنده اشاره نمود.

نقش‌های مشارکت‌کنندگان در فرایند قمار: شرکت‌کنندگان در پژوهش برای افراد مختلف در جریان بازی قمار نقش‌های متفاوتی را گزارش کردند. از جمله مهمترین این نقش‌ها می‌توان به قمارباز، تأمین کننده امنیت بازی، تأمین کننده مکان و امکانات قمار، خدمتگزار، مدیر بازی و داور اشاره کرد. در ادامه شرح مختصری از هر یک از این نقش‌ها و وظایفی که فرد در این نقش به عهده دارد، آورده شده است:

قمارباز: به افرادی گفته می‌شود که به یکی از روش‌های اشاره شده

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-01]

در بالا شرط‌بندی (قمار) را انجام می‌دهند. قمارباز می‌تواند برای خود یـا به نیابت از دیگری قمار کند. در صورتی که قمارباز اقدام به قمار نیابتی نماید، انجام بازی به عهده اوسـت اما پرداخت یا انجام شـرط به عهده فردی اسـت که قمار به‌جای او انجام می‌گیرد. قمارباز نیابتی معمولاً بابت انجام این کار چیزی دریافت نمی‌کند.

تأمین کننده امنیت بازی: از آنجایی که شرط‌بندی در ایران جز در موارد مشخص (شرط‌بندی روی اسب، شـنا و تیراندازی) به‌صورت غیرقانونی انجام می‌گیرد، تأمین امنیت بازی نیازمند سـازوکار ویژه و غیررسمی است. معمولاً در انواع قمار به‌خصوص قمارهایی که مبالغ بالایی از پول در آن‌ها مبادله می‌شـوند، فرد یا افرادی به‌عنوان تأمین کننده امنیت بازی تعیین می‌شـوند. وظیفه این افراد مراقبت‌های لازم را برای پیشـگیری از مناقشـه و درگیری میان بازیکنان به‌عمل آورند و در عین حـال اطمینان حاصل کنند که عوامل دخیل در انجام قمار توسط مراجع قانونی (مانند نیروی انتظامی) شناسایی نشوند.

قمار باز، ۶۵ سـاله، تحصیلات زیر دیپلم: "سـه نفر هستن که امنیت رو تأمین می‌کنن. یعنی اگر دعوا و درگیری بین بازیکنا بوجود اومد یا پلیس نزدیک شد موضوع رو حل و فصل می‌کنن."

قمارباز،۵۳ ساله، تحصیلات زیر دیپلم: "برای اینکه امنیتشون تأمین بشه دوربینم می‌ذارن که بیرون خونه رو بتونن باهاش تحت نظر داشته باشن."

تأمین‌کننده مکان و امکانات قمار: برای همه انواع قمار چنین نقشی ضرورت پیدا نمی‌کند. به‌عنـوان مثال در تاس و قاپ بازی که در هر مکان و هر زمانی اجرای آن‌ها امکان پذیر است، نیازی به‌وجود فردی به‌عنوان تأمین‌کننده مکان و امکانات قمار نیسـت اما در برخی انواع دیگـر مانند پوکر و شـرط‌بندی روی حیوانات که به‌مکان و امکانات خاصی نیاز اسـت، چنین نقشـی ضرورت پیدا می‌کنـد. تأمین کننده مـکان و امکانات قمار معمولاً در زمره بازیکنان قرار نمی‌گیرد اما این بدان معنی نیست که همواره او از مشارکت در قمار پرهیز می‌کند.

خدمتگزار: یکـی از وظایف تأمین‌کننده مکان و امکانات قمار این اسـت که خدماتی را برای قماربازان فراهم کند. خدمتگزار کسـی اسـت که در اسـتخدام تأمین‌کننده مکان و امکانات قمار قرار دارد و خدماتی مانند تهیه و سـرو غذا، نوشـیدنی (الکلی و غیر الکلی) و مـواد و یا در برخی موارد ماسـاژ و خدمات جنسـی را ارائه می‌کند. خدمتگزار معمولاً به‌عنوان بازیکن در قمار مشارکت ندارد.

مدیر بازی: در انواع خاصی از قمار چنین نقشـی تعریف می‌شـود. به‌عنـوان مثـال در بازی‌هایی که بـا کارت انجام می‌شـوند یک نفر به‌عنـوان Dealer وظیفه توزیع کارت‌ها را به‌عهده دارد و جریان بازی را مدیریت می‌کند.

داور: در بسیاری از انواع قمار داور نقش تعیین کننده‌ای ایفا می‌کند. داور بازی نمی‌کند اما فرایند بازی را نظارت می‌نماید. در صـورت بروز هر نوع تعارض میان بازیکنان این داور است که حرف آخر را می‌زنـد و طرفین بر اسـاس رأی او عمل می‌کنند. در میان قماربازان در ایران داور به نام "فتوا دهنده" نیز شناخته می‌شود.

قمارباز، ۴۰ ساله، تحصیلات فوق لیسانس: "یعنی بامی چار نفر داور [می ایسـتند] یکی از طـرف حریف، یکی از بوم خودش یک داور هم مرضی الطرفین باشه یعنی دو طرف قبولش دارن.. فتوای اینها رو هم داور وسط می‌ده، اونه که حرف آخرو میزنه."

تضمیـن ادای تعهد بازنـده در قمار: در مواردی که شـرط‌بندی به‌صـورت قانونی و مشـروع انجام می‌شـود مانند شرط‌بندی در مسابقات اسـب دوانی سازوکار از پیش تعیین شـده‌ای برای ادای تعهدات بازنده و پرداخت به برندگان پیش‌بینی شده است اما در شرط‌بندی‌هایی که به‌صورت غیرقانونی انجام می‌شـوند، نوعی سازوکار غیررسمی بـرای تضمیـن ادای تعهد بازنـده در قمار وجود دارد.

عقد قرارداد: در برخی موارد شرکت‌کنندگان در پژوهش گزارش‌هایـی در خصوص عقد قرارداد مکتـوب میان طرفیـن قمار مطرح می‌کردنـد. به‌عنوان مثال عقـد قرارداد میان کبوتربـازان امری رایج اسـت کـه در آن زمان، مکان، تعداد کبوترهایی که در مسابقه شرکت داده می‌شوند و مبلغ شرط‌بندی تعیین می‌شود. علاوه بر طرفین، تعدادی شهود نیز این قرارداد را امضا می‌کنند.

قمـار باز،۴۷ سـاله، تحصیلات لیسـانس: "قـرارداد بازی‌ها [در کفتـر بازی] مکتوب می‌شه. افرادی هم به‌عنوان شهود قرارداد را امضا می‌کنن. همه نکات در قرارداد هسـت مثل سرو صدا، سه دقیقه زمان پریدن، تعداد پنج تا کبوتر اضافه هستند."

بررسـی آخرین وضعیت حسـاب بانکی قماربازان: شـرکت‌کنندگان به‌طور مکرر به این

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-01]

نکته اشاره می‌کردند که در برخی انواع قمار مانند پوکر قبل از شروع بازی طرفین باید با استفاده از دستگاه کارت خوان، آخرین موجودی حساب بانکی خود را مشخص نماید. فرد قمارباز مجاز خواهد فقط به اندازه مبلغ موجود در حسابش شرط‌بندی نماید. طرفین در چنین مواردی کارت‌های بانکی خود را قبل از شروع بازی تحویل Dealer یا داور می‌دهند.

قمارباز، ۲۶ ساله، تحصیلات فوق دیپلم: "فرض کنید من باید این اطمینان رو بدم که در صورتی که بازنده شدم باید این پولو پرداخت کنم؟ همشون توی خونه‌هاشون (کازینوهای زیرزمینی) دستگاه پوز دارند. طرف همون اول که میاد، کارتش رو میده، موجودی می‌گیرن معلوم می‌شه چقدر توی حسابش هست."

تحویل پول یا شیء ارزشمند به فرد معتمد طرفین یا داور: در برخی موارد طرفین پول یا شیء ارزشمندی را که روی آن شرط‌بندی شده است، به فرد معتمد یا داور تحویل می‌دهند. فرد معتمد یا داور در پایان قمار پول یا شیء ارزشمند را در اختیار برنده قرار می‌دهد.

تکیه بر اعتبار فرد در میان قماربازان: در میان قماربازان در ایران اعتبار فرد از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. چرا که در صورت از دست دادن اعتبار میان سایر قماربازان فرد دیگر امکان قمار نخواهد داشت. از این رو درصورت شرط‌بندی، قمارباز تمام تلاش خود را به‌کار می‌بندد تا شرط را ادا نماید. حتی در صورتی که در زمان خاتمه قمار و بازنده شدن امکان ادای شرط را نداشته باشد، ادای شرط به‌عنوان یک تعهد برای او شناخته می‌شود و در صورت عدم پرداخت یا انجام شرط اعتبار خود را از دست می‌دهد. تکیه بر اعتبار قمارباز به‌خصوص در مواردی که فردقمارباز شناخته شده است و سابقه‌ای طولانی در قمار دارد، بیشتر به‌کار گرفته می‌شود. در مورد قماربازان تازه وارد معمولاً از یکی از روش‌های بالا استفاده می‌گردد یا قمارباز شناخته شده که معرف اوست و مورد اعتماد سایر قماربازان است، پرداخت یا انجام شرط را تضمین می‌نماید.

قمارباز، ۲۵ ساله، تحصیلات لیسانس: "اکثر کسایی که میز می‌ذارن با آدمایی مطمئنشون می‌ذارن. طرف بعد از یه مدت ثابت شدست... چون اون آدم قابل اطمینانی بود. چون هرشب داشت میز می‌ذاشت. اونجا منبع درآمدش بود، خونه‌اش اونجا بود، از اونا همه خیالشون راحت بود که این آدم نمی‌تونه، بپیچونه."

عوارض قمار: شرکت‌کنندگان در پژوهش عوارض متعددی را برای قمار برشمردند، مشکلات فردی، مشکلات قانونی، مشکلات خانوادگی و اعتیاد آور بودن قمار.

مشکلات فردی: دروغ گفتن برای به‌دست آوردن پول، افکار خودکشی و یا اقدام به خودکشی به‌علت مبالغ بالای بدهی ناشی از باختن در قمار و ناتوانی در پرداخت آن‌ها و مصرف مواد و الکل از جمله عوارضی است که توسط شرکت‌کنندگان در پژوهش به آن‌ها به‌عنوان مشکلات فردی ناشی از قمار به آن‌ها اشاره شد.

قمارباز، ۲۷ ساله، تحصیلات دیپلم: "مثلا من یکی رو می‌شناسم از روی بدهکاری رفته بود یک تفنگ خریده بود که خودشو بکشه اما ما نذاشتیم."

ممکن است فرد قمارباز برای افزایش تمرکز و یا به‌دلیل غلبه بر استرس مواد اعتیاد آور نیز مصرف کنند و گرفتار اعتیاد به مواد هم بشود:

قمار باز،۶۵ ساله، تحصیلات زیر دیپلم: "در این مکان‌ها (قمارخانه‌ها یا کازینوهای زیرزمینی) همه جور مواد مخدر پیدا میشه مثل تریاک، کوکایین، هرویین، الکل، حشیش. و بیشتر آدما برای اینکه بتونن آروم بشن از این مواد مصرف می‌کنند و هم معتاد به قمار می‌شن و هم معتاد به مواد مخدر."

مشکلات قانونی: مشکلات قانونی نه فقط به‌دلیل غیرقانونی بودن قمار بلکه به‌خاطر قرض کردن مبلغی پول و عدم توانایی در بازپرداخت آن‌ها و یا کشیدن چک‌های بی‌محل و یا شاکی خصوصی به‌وجود می‌آیند. احتمال دارد به‌دلیل بدهکاری ناشی از قمار فرد مجبور به انجام اعمال غیرقانونی نیز شود.

قمارباز، ۵۳ ساله، تحصیلات زیر دیپلم: "طرف یک کوچه رفته بود عین خانه‌ها رو خالی کرده بود آورده بود پول را نقد کرده بود رفته بود یک ساعته همه رو باخته بود... بعد آمده بود بیرون ماشین زده بود..."

مشکلات خانوادگی: اعضای خانواده افراد قمارباز معمولاً تحت تأثیر قمار قرار می‌گیرند. فرد قمارباز وقت زیادی را صرف قمار می‌کند و

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-01]

ممکن اســت حضور او به دلیل قمارکــردن در منزل کاهش یابد و یا نتوانــد به وظایفش در خانواده به درســتی بپــردازد. به این ترتیب در شــرایطی که قمار کردن برای فرد قمارباز اولویت اول است، احتمال بروز تنش میان وی و اعضای خانوادهاش بیشــتر می‌شــود. از ســوی دیگر اعضای خانواده معمولاً اولین کســانی هســتند کــه بعد از فرد قمارباز تحت تأثیر مشــکلات اقتصادی ناشــی از قمار قرار می‌گیرند. مشــاجره در خانواده و طلاق بخشــی از مشکلاتی هستند که به‌عنوان عوارض خانوادگی قمار به آن‌ها اشاره می‌شود.

اعتیادآور بودن قمار: شــرکت‌کنندگان معتقد بودند که قمار کاملاً اعتیادآور اســت و حتــی علیرغم عوارضی کــه دارد، نمی‌توانند آن را تــرک کنند. برخی از شــرکت‌کنندگان که ســابقه مصرف مواد نیز داشتند، به این نکته اشاره می‌کردند که ترک مواد به مراتب راحتتر از ترک قمار است.

قماربــاز، ۲۶ ســاله، تحصیلات فــوق دیپلم: "قمار یــه اعتیاد خیلی عجیــب و غریبــی داره. به‌نظر من هرچیزی که پول مفت توش باشه باعث اعتیاد می‌شه. یعنی من وقتی که زحمت آنچنانی برای این پول نکشــم و برم یه جایی بشینم با چار نفر نشستم روی صندلی یه دفعه چارمیلیون بیاد توی حسابم، مسلماً می‌تونه اعتیاد آور بشه، تا اینکه بخوام برم صبح تا شب کار کنم..."

قمارباز، ۵۵ ســاله، تحصیــلات زیر دیپلم: "امروز قمار کــردم پنجاه میلیــون باختم با خودم می‌گم فــردا دو برابر میبرم ببین خانه را باختــی زن را باختــی ماشــینت را باختی کفش‌هاتــم باختــی هیچ چی دیگــه اما باز هم می‌گی فــردا می‌برم... نمی‌تونم بذارمش کنار."

بحث و نتیجه‌گیری

اگرچه شرط‌بندی در ایران تنها در سه زمینه قانونی است، در این مطالعه نشان داده شد که انواع غیرقانونی و زیرزمینی آن به‌صورت بسیار متنوع وجود دارد. در میان انواع قمار غیرقانونی و زیرزمینی، برخی موارد در میان گروه‌های خاصی از قماربازان رایج‌تر هســتند. به‌عنوان مثال برخی قمارهایی که از قدمت بیشــتری برخوردارند (مانند قاپ بازی) بیشــتر توســط قماربازانی انجام می‌شــوند که ســن بالاتری دارند. بازی‌هایی مانند پوکر، بیست و یک و یا شرکت در مسابقات آنلاین بیشتر توسط جوانترها مورد توجه و استقبال قرار می‌گیرند.

نکتــه قابل توجه اینکه معمولاً قماربــازان تنها به یک نوع قمار نمی‌پردازند. اگرچه معمولاً هر قمارباز یک نوع خاص از قمار را ترجیح می‌دهد، در صورتی که شــرایط برای انجام آن نوع خاص از قمار فراهم نشــود، انواع دیگر قمار را جایگزین می‌کند. به این ترتیب می‌توان ادعا کرد قماربازان همواره می‌توانند شــرایط قمارکردن را داشــته باشــند و در صورتی که پول یا هر چیز ارزشــمند دیگری در اختیار داشــته باشــند، در هر نوع از قمار روی آن شــرط‌بندی می‌کنند. امکان انجام قمار در شرایط مختلف مکانی و زمانی می‌تواند عاملی برای تکرار قمار به‌شمار آید و زمینه را برای تبدیل آن به‌نوعی رفتار اعتیادی فراهم کند. به‌عنوان مثال وقتی از قماربازان خیابانی به‌دلیل حضور نیروی انتظامی امکان قاپ بازی ســلب می‌شود، آن‌ها با ایســتادن در کنار خیابان و شرط‌بندی روی پلاک ماشــین‌ها قمار را ادامه می‌دهند. به‌نظر می‌رســد قماربازان در شرایطی که امکان انجام قمار دلخواهشــان فراهم نباشد، نوعی انعطاف در انتخاب انواع قمار در پیش می‌گیرند. احتمالاً اهتمام آن‌ها برای ادامه قمار ناشی از ویژگی‌های اجبارگونه این رفتار است.

تعــداد اندکی از کســانی که قمار می‌کنند این کار را به‌صورت اجبارگونه انجــام نمی‌دهند و به‌عبارت دیگر قماربازی شغل آن‌ها محسوب می‌شود. این افراد به‌دنبال هیجان ناشی از قمار نیستند. آن‌ها در جریان قمار، هر زمانی که احساس کنند بازی به نفع آن‌ها نیســت، از بازی کناره می‌گیرند و به این ترتیب احتمال بازنده بودنشــان به حداقل ممکن کاهش می‌یابد.

همانطور که در گزارش‌های شرکت‌کنندگان در پژوهش نیز ملاحظه شد، قماربازان در ایران علاوه بر پول احتمال دارد روی هر چیز دیگری شــرط‌بندی کنند. حتی در برخی موارد نمی‌توان چیزی را که روی آن شــرط بندی شــده است، چندان ارزشــمند تلقی کرد. (شرط بندی روی خوراکی، یک عدد سیگار و نظایر آن از این دست هستند.) این عبارت که "ما روی هر چیزی شــرط‌بندی می‌کنیم..." بارها در مصاحبه توســط شرکت‌کنندگان در این پژوهش تکرار شد. به‌نظر می‌رســد اگرچه به‌دست آوردن پول یا هر چیز ارزشــمند دیگر می‌تواند یکی از اهداف قمارباز باشد، نوعی وابستگی

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-01]

به انجام قمار در این افراد مشاهده می‌شود. در واقع آن‌ها قمار می‌کنند برای اینکه قمار کرده باشند و هیجان قمار را تجربه نمایند.

شرکت‌کنندگان در پژوهش بر این نکته تأکید داشتند که حتی در مواردی که با مشکلات حاد فردی، خانوادگی، قانونی، مالی و ... مواجه می‌شوند، نمی‌توانند از قمار کردن پرهیز کنند. وسوسه‌ای که موجب می‌شود فرد قماربـاز برای تجربه قمار در موقعیت یا زمان دیگری تلاش کند، می‌تواند یکی از نشانه‌های اعتیاد آور بودن قمار به‌شمار آید.

به‌نظر می‌رسد در قمارهایی که به‌صورت گروهی در ایران انجام می‌گیرد، نوعی سلسله مراتب قدرت تعریف شده است. در این سلسله مراتب داور از بیشترین قدرت و خدمتگزاران از کمترین قدرت برخوردارند. قماربازان برای اینکه بتوانند بار دیگر نیز قمار کنند، به این ساختار قدرت تن می‌دهند.

منابع

References:

1- Reilly C, Smith N. The evolving definition of pathological gambling in the DSM-5. National center for responsible gaming. 2013:1-6.

2- Binde P. Gambling across cultures: Mapping worldwide occurrence and learning from ethnographic comparison. International Gambling Studies. 2005;5(1):1-27.

3- Stark S, Zahlan N, Albanese P, Tepperman L. Beyond description: Understanding gender differences in problem gambling. Journal of behavioral addictions. 2012;1(3):123-34.

4- Toneatto T, Wang JJ. Community treatment for problem gambling: Sex differences in outcome and process. Community mental health journal. 2009;45(6):468-75.

5- Moragas L, Granero R, Stinchfield R, Fernández-Aranda F, Fröberg F, Aymamí N, et al. Comparative analysis of distinct phenotypes in gambling disorder based on gambling preferences. BMC psychiatry. 2015;15(1):86.

6- Nower L, Blaszczynski A. Characteristics and gender differences among self-excluded casino problem gamblers: Missouri data. Journal of Gambling Studies. 2006;22(1):81-99.

7- LaPlante DA, Nelson SE, LaBrie RA, Shaffer HJ. Disordered gambling, type of gambling and gambling involvement in the British Gambling Prevalence Survey 2007. The European Journal of Public Health. 2009:ckp177.

8- Ronzitti S, Soldini E, Lutri V, Smith N, Clerici M, Bowden-Jones H. Types of gambling and levels of harm: A UK study to assess severity of presentation in a treatment-seeking population. Journal of Behavioral Addictions. 2016;5(3):439-47.

9- Welte JW, Barnes GM, Wieczorek WF, Tidwell M-CO, Hoffman JH. Type of gambling and availability as risk factors for problem gambling: A Tobit regression analysis by age and gender. International Gambling Studies. 2007;7(2):183-98.

10- Raylu N, Oei TP. Role of culture in gambling and problem gambling. Clinical psychology review. 2004;23(8):1087-114.

11- Salonen AH, Alho H, Castrén S. The extent and type of gambling harms for concerned significant others: A cross-sectional population study in Finland. Scandinavian Journal of Public Health. 2016;44(8):799-804.

12- Ramirez LF, McCormick RA, Russo AM, Taber JI. Patterns of substance abuse in pathological gamblers undergoing treatment. Addictive behaviors. 1983;8(4):425-8.

13- Ibáñez A, Blanco C, Donahue E, Lesieur HR, Pérez de Castro I, Fernández-Piqueras J, et al. Psychiatric comorbidity in pathological gamblers seeking treatment. American Journal of Psychiatry. 2001;158(10):1733-5.

14- Petry NM. Substance abuse, pathological gambling, and impulsiveness. Drug and alcohol dependence. 2001;63(1):29-38.

15- Petry NM. Comorbidity of disordered gambling and other psychiatric disorders. 2005.

16- Black DW, Shaw M. Psychiatric comorbidity associated with pathological gambling. Psychiatric Times. 2008;25:14-8.

17- Dowling NA, Jackson AC, Suomi A, Lavis T, Thomas SA, Patford J, et al. Problem gambling and family violence: prevalence and patterns in treatment-seekers. Addictive behaviors. 2014;39(12):1713-7.

18- Langham E, Thorne H, Browne M, Donaldson P, Rose J, Rockloff M. Understanding gambling related harm: A proposed definition, conceptual framework, and taxonomy of harms. BMC public health. 2016;16(1):80.

19- Kalischuk RG, Nowatzki N, Cardwell K, Klein K, Solowoniuk J. Problem gambling and its impact on

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-01]

families: A literature review. International Gambling Studies. 2006;6(1):31-60.
20- Svensson J, Romild U. Concerned significant others of people with gambling problems in a national representative sample in Sweden: a follow-up study. 2013.
21- Downs C, Woolrych R. Gambling and debt: the hidden impacts on family and work life. Community, Work & Family. 2010;13(3):311-28.
22- Patford J. For worse, for poorer and in ill health: how women experience, understand and respond to a partner's gambling problems. International Journal of Mental Health and Addiction. 2009;7(1):177-89.
23- Darbyshire P, Oster C, Carrig H. Children of parent (s) who have a gambling problem: a review of the literature and commentary on research approaches. Health & social care in the community. 2001;9(4):185-93.
24- Hing N, Tiyce M, Holdsworth L, Nuske E. All in the family: help-seeking by significant others of problem gamblers. International Journal of Mental Health and Addiction. 2013;11(3):396-408.

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-01]